

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Odsjek za psihologiju

**PREDIKTORI KORIŠTENJA STRATEGIJA SAMOOTEŽAVANJA I
OBRAMBENOG PESIMIZMA I AKADEMSKI ISHODI**

Diplomski rad

Ana-Marija Marjanović

Mentor: dr. sc. Blaž Rebernjak

Zagreb, 2018.

Sadržaj

UVOD	1
<i>Samootežavanje</i>	1
<i>Obrambeni pesimizam</i>	4
<i>Ciljne orijentacije</i>	6
<i>Temeljna samoevaluacija</i>	8
CILJEVI ISTRAŽIVANJA	10
<i>Problemi i hipoteze</i>	10
METODA	11
<i>Sudionici istraživanja</i>	11
<i>Mjerni instrumenti</i>	12
<i>Postupak</i>	15
REZULTATI	15
<i>Deskriptivna i korelacijska analiza varijabli uključenih u prvi istraživački problem</i>	15
<i>Predikcija korištenja strategija samootežavanja i obrambenog pesimizma</i>	17
<i>Deskriptivna i korelacijska analiza varijabli uključenih u drugi istraživački problem</i>	18
<i>Predikcija akademskih ishoda</i>	20
RASPRAVA	22
<i>Metodološka ograničenja i praktične implikacije</i>	28
ZAKLJUČAK	30
LITERATURA	31
PRILOZI	36

Prediktori korištenja strategija samootežavanja i obrambenog pesimizma i akademski ishodi

Predictors of self-handicapping and defensive pessimism and academic outcomes

Ana-Marija Marjanović

Sažetak: Cilj ovog istraživanja bio je ispitati mogućnost predikcije korištenja strategija samoiskazanog i bihevioralnog samootežavanja i obrambenog pesimizma na temelju temeljne evaluacije, ciljnih orijentacija i eksternalne orijentacije. Također, cilj je bio provjeriti predviđaju li te strategije duljinu studiranja i prosjek ocjena. Istraživanje je provedeno *online*. U istraživanju je sudjelovalo 390 studenata od kojih je 25 isključeno iz daljnje statističke analize jer su dali odgovore na manje od 50% pitanja u upitniku. Od preostalih sudionika 73% su bile žene. Dobiveni rezultati pokazuju da sociodemografske varijable nisu značajan prediktor samoiskazanog samootežavanja i obrambenog pesimizma, dok spol statistički značajno predviđa korištenje bihevioralnog samootežavanja. Od skupa prediktorskih varijabli temeljna samoevaluacija, ciljne orijentacije na izvedbu i na izbjegavanje truda te eksternalna orijentacija značajno predviđaju korištenje samoiskazanog i bihevioralnog samootežavanja. Temeljna samoevaluacija se pokazala kao jedini značajan prediktor u predikciji obrambenog pesimizma. Kontrolne varijable su imale statistički značajan doprinos u objašnjenju varijance kriterija duljina studiranja kod preddiplomskih i diplomskih studija, pri čemu je dob bila značajan prediktor za skupinu studenata preddiplomskih studija, a dob i spol za skupinu studenata diplomskih studija. U predikciji prosjeka ocjena samo se bihevioralno samootežavanje pokazalo kao značajan prediktor.

Ključne riječi: samootežavanje, obrambeni pesimizam, temeljna samoevaluacija, ciljne orijentacije, lokus kontrole

Abstract: The aim of this study was to examine the predictors of claimed and behavioral self-handicapping and defensive pessimism. Also, we wanted to examine if self-handicapping strategies and defensive pessimism will predict the length of time a student will study and their grade point average. Research was conducted online. 390 students participated in the study, out of which 25 were excluded from further statistical analysis because they answered less than 50% of the questions in the questionnaire. Of the remaining participants 73% were women. The results obtained show that sociodemographic variables are not a significant predictor of claimed self-handicapping and defensive pessimism, while gender statistically significantly predicts the use of behavioral self-handicapping. From the set of prediction variables, core self-evaluation, task orientation, work-avoidance orientation and external orientation significantly predict the use of claimed and behavioral self-handicapping. Core self-evaluation proved to be the only significant predictor of defensive pessimism. Control variables had a statistically significant contribution to the explanation of the variance of the criteria for length of study for undergraduate and masters studies, where age was a significant predictor for a group of undergraduate students and age and gender for a group of masters students. In predicting the grade point average, only behavioral self-handicapping proved to be a significant predictor.

Keywords: self-handicapping, defensive pessimism, core self-evaluation, goal orientations, locus of control

Uvod

Osnovna pretpostavka teorije vlastite vrijednosti je da je temeljna ljudska težnja očuvanje vlastite vrijednosti (Covington, 1984). Covington (1984) smatra da je vlastita vrijednost određena različitim faktorima, ali da snažno ovisi o uspjehu. S obzirom na to da obrazovni kontekst podrazumijeva procjenu znanja, vještina i sposobnosti na temelju uspjeha, studenti neuspjeh mogu doživjeti kao nedostatak sposobnosti. Takva percepcija neuspjeha može imati negativne posljedice na sliku o sebi te ugroziti doživljaj vlastite vrijednosti. U nastojanju da zaštite vlastitu vrijednost, studenti koriste različite strategije za suočavanje sa situacijama u kojima postoji vjerojatnost neuspjeha. Dvije takve strategije, kojima ćemo se baviti u ovom radu, su samootežavanje i obrambeni pesimizam.

Samootežavanje

Pojam samootežavanje uveli su i definirali Berglas i Jones (1978) kao izbor akcija, načina izvedbe i okruženja koje na neki način mogu interferirati s učinkom, a ujedno povećavaju mogućnost za eksternalizaciju (opravdanje) neuspjeha i internalizaciju (preuzimanje zasluga za) uspjeha. Kada se osoba nađe u situaciji u kojoj postoji mogućnost da se njezin neuspjeh protumači kao nedostatak kompetencija, ona može kreirati prepreke koje umanjuju vjerojatnost uspjeha, ali joj daju opravdanje za takav rezultat. Covington (1992; prema Martin, 1998) pretpostavlja da mnogi studenti neuspjeh percipiraju kao nedostatak sposobnosti, a sposobnost poistovjećuju s vlastitom vrijednošću. Studenti koji koriste strategije samootežavanja, neuspjeh pripisuju preprekama kao što je npr. smanjeno ulaganje truda jer pretpostavljaju da na taj način loša izvedba neće biti povezana s njihovim kompetencijama (Martin, 1998).

Postoje dva glavna oblika samootežavanja. Prvi oblik odnosi se na ponašanja, odnosno na stvaranje prepreka koje smanjuju vjerojatnost uspjeha u zadatku, ali osiguravaju opravdanje za takav rezultat. Drugi oblik odnosi se na psihološka i fiziološka stanja osobe, odnosno na verbalno izvještavanje o psihičkim i fizičkim simptomima prije izvedbe u svrhu kontroliranja atribucija učinka (Smith i sur., 1983; prema Leary i Shepperd, 1986). Leary i Shepperd (1986) ove dvije vrste samootežavanja nazivaju bihevioralno i samoiskazano samootežavanje. U slučaju

korištenja bihevioralnog samootežavanja, osobe koriste prepreke kao što su izbjegavanja ulaganje truda, uzimanje previše obaveza odjednom, izbor teških zadataka, izbor rada u nepovoljnom okruženju, izbjegavanje uvježbavanja, odgađanje izvršavanja obaveza, konzumacija alkohola i droga i dr. U slučaju samoiskazanog samootežavanja, osobe iznose tvrdnje o postojanju neke prepreke kao što su izvještaji o anksioznosti, umoru, sramežljivosti, lošem fizičkom stanju i sl. Kada govorimo o bihevioralnom samootežavanju potrebno je naglasiti da u velikom broju istraživanja operacionalizacija ovog konstrukta podrazumijeva izvještaje o korištenju ponašajnih prepreka, kao što će biti slučaj i u našem istraživanju. Međutim, držati ćemo se ustaljenog nazivlja i govoriti o bihevioralnom samootežavanju iako će biti riječ o izvještajima o ponašanjima.

Teorijsko objašnjenje korištenja strategija samootežavanja proizlazi iz teorije kauzalnih atribucija, točnije iz Kelleyevih (1972; prema Jones i Berglas, 1978) atribucijskih načela. Prvo načelo je načelo umanjivanja, odnosno vjerojatnost da će ishod biti atribuiran nekom uzroku (npr. niske kompetencije) opada ako su prisutni drugi vjerodostojni uzroci. Drugo načelo je načelo povećavanja koje implicira da je uloga nekog uzroka (npr. visoke kompetencije) povećana ako do određenog efekta dolazi unatoč postojanju inhibitornih faktora. Međutim, bitna razlika između atribucija i samootežavanja je ta što su atribucije retroaktivni proces koji slijedi nečiji uspjeh ili neuspjeh, dok se samootežavanje smatra anticipatornom strategijom jer se procjenjuju događaji u budućnosti, a osoba poduzima akcije ili izvještava o preprekama koje mogu poslužiti kao prihvatljiv razlog za potencijalni neuspjeh (Lončarić, 2014).

Pored osobnog shvaćanja neuspjeha, za doživljaj vlastite vrijednosti, važno je i kako drugi ljudi percipiraju taj uspjeh i čemu ga pripisuju (Covington, 1984). Stoga u literaturi postoje neslaganja o tome je li samootežavanje primarno motivirano samozaštitom ili željom da se upravlja opažanjima i dojmovima drugih. Iako postoje nalazi koji podupiru samozaštitno (Feick i Rhodewalt, 1997; Jones i Berglas, 1978; McCrea i Hirt, 2001) i samoprezentacijsko stajalište (Midgley i Urdan, 1995; Shepperd i Arkin, 1989) neki autori (Tetlock i Manstead, 1985; prema Hip-Fabek, 2004) smatraju da ova dva objašnjenja nisu isključiva i da ih treba promatrati u odnosu na karakteristike osoba i situacija.

Sklonost korištenju samootežavajućih strategija ovisi o nekim individualnim karakteristikama. Chobra, Was i Isaacson (2012) ispitivali su odnos identiteta i samootežavanja. Njihovi rezultati pokazuju da studenti s razvijenim akademskim identitetom, odnosno oni koji su usvojili akademske vrijednosti, ciljeve i vjerovanja, rjeđe izvještavaju o korištenju strategije samootežavanja od studenata koji nisu razvili svoj akademski identitet. Nadalje, Burušić i Brajša Žganec (2005) su pokazali da su srednjoškolci s manje izraženom jasnoćom pojma o sebi i s nižim samopoštovanjem spremniji koristiti samootežavajuća ponašanja. Međutim, kada je riječ o odnosu samoopoštovanja i samootežavanja, rezultati dosadašnjih istraživanja su nekonzistentni. Tice (1991; prema Martin, 1998) smatra da su osobe niskog i visokog samopoštovanja jednako sklone samootežavanju, ali su njihovi motivi različiti i ovisni o važnosti zadatka i situacije za pojedinca.

Istraživanja posljedica korištenja strategija samootežavanja daju nekonzistentne rezultate. Pretpostavka je da su osobe koje koriste samootežavanje više zabrinute za vlastitu vrijednost, a manje za samu izvedbu i konačni rezultat te se upuštaju u stvaranje prepreka koje se mogu negativno odraziti na izvedbu i ishod (Rhodewalt i Tragakis, 2002; prema Schwinger, Lemmer, Wirthwein i Steinmayr, 2014). U skladu s tim većina istraživanja pokazuje da je samootežavanje povezano s nižim akademskim postignućem u specifičnim područjima (Urdan, 2004; McCrea i Hirt, 2001) i nižim općim prosječkom ocjena (Martin i sur., 2001; Zuckerman, Keiffer i Knee, 1998). Meta-analiza koju su proveli Schwingera i sur. (2014) pokazuje umjerenu negativnu povezanost korištenja samootežavanja i akademskog postignuća. Nikčević-Milković, Jerković i Biljan (2013) pored negativne povezanosti s općim školskom uspjehom, pronašle su i negativnu povezanost s dubinskim procesiranjem informacija, akademskom samoeфикасноšću, zadovoljstvom školom i samopoštovanjem. Neki autori (Hirt, Deep i Gordon, 1991) pretpostavljaju da korištenje bihevioralnog samootežavanja može imati negativnije posljedice od korištenja samoiskazanog samootežavanja. Nedovoljno ulaganje truda ili nespavanje noć prije ispita uistinu povećavaju vjerojatnost neuspjeha, dok izvještavanje o anksioznosti ili umoru ne smanjuje vjerojatnost uspjeha. McCrea i Hirt (2001) su pronašli da i sami izvještaji o korištenju bihevioralnih prepreka predviđaju lošije rezultate na ispitu, dok izvještaji o stresu, koji su predstavljali samoiskazane prepreke, nisu značajno predviđali ishod na ispitu.

Nasuprot negativnim posljedicama korištenja ovih strategija, Leary (1986; prema Martin, 1998) je pokazao da korištenje samootežavajućih prepreka u socijalnim situacijama može reducirati anksioznost, dok su Harris i Snyder (1986) pronašli da osobe s nesigurnim samopoštovanjem doživljavaju manju anksioznost pri radu na zadatku ako koriste strategije samootežavanja. Zanimljiv nalaz je da samootežavanje može povećati angažiranost i intrinzičnu motivaciju ako osobe izabiru nedovoljno uvježbavanje kao samootežavajuće ponašanje (Deppe i Harackiewicz, 1996). Međutim, većina nalaza upućuje na to da je dugoročno samootežavanje maladaptivna strategija koja ima negativne posljedice na sustav samopoimanja (Maatta, Stattin i Nurmi, 2002) te negativno utječe na zdravlje, opće dobrostanje, zadovoljstvo vlastitim kompetencijama i intrinzičnu motivaciju te potiče negativno raspoloženje i upotrebu alkohola i droga (Zuckerman i Tsai, 2005).

Obrambeni pesimizam

Obrambeni pesimizam je kognitivna strategija koja uključuje postavljanje nerealno niskih očekivanja o izvedbi u nadolazećim situacijama bez obzira na prethodne pozitivne ishode u istim ili sličnim situacijama (Norem i Cantor, 1986b). Osobe koje koriste ovu strategiju detaljno prolaze kroz različite mentalne scenarije izvedbe te posebno promišljaju o problemima s kojima se mogu susresti (Norem, 2001). Pretpostavka je da je obrambeni pesimizam sačinjen od dvije komponente: obrambenih očekivanja i refleksije. Obrambena očekivanja, odnosno proces postavljanja niskih očekivanja, služi za zaštitu samopoštovanja i slike o sebi u slučaju neuspjeha (Norem i Cantor, 1986b), dok refleksija, odnosno detaljno promišljanje o svim mogućim ishodima, ima motivacijsku ulogu te potiče ulaganje truda kako bi se izbjegao neuspjeh i negativno samovrednovanje (Norem i Illingworth, 1993; Lončarić, 2014). Osobe koje koriste strategiju obrambenog pesimizma tipično se u početku osjećaju anksiozno i bez kontrole. Detaljno promišljanje o problemima koji se mogu javiti tijekom izvedbe i o potencijalnim ishodima pomaže im u suzbijanju anksioznosti te im daje osjećaj kontrole (Norem, 2001). Tipičan primjer „obrambenih pesimista“ u akademskom okruženju su studenti koji očekuju loš ili negativan ishod u svim situacijama provjere njihovih znanja i vještina, iako su u prošlosti u istim ili sličnim situacijama ostvarili pozitivne rezultate, ali za razliku od studenata koji koriste samootežavajuća ponašanja, ulažu trud u pripremu za takve situacije.

Obrambeni pesimizam se u literaturi često opisuje unutar modela samoregulacije. Samoregulacija se definira kao sustavan proces postavljanja osobnih ciljeva i usmjeravanje ponašanja prema ostvarenju tih ciljeva (Zeidner, Boekaerts i Pintrich, 2000; prema Lončarić, 2014). U Lončarićevom (2014) modelu proaktivne i obrambene samoregulacije obrambeni pesimizam opisan je kao motivacijska strategija za zaštitu samopoštovanja koja potiče učenike da ulože trud u pripremu za nadolazeće situacije, ali ih i priprema za potencijalni neuspjeh. Martin (1998) smatra da su upravo niska očekivanja, koja imaju osobe koje koriste strategiju obrambenog pesimizma, ključ za zaštitu samopoštovanja i posljedično za zaštitu vlastite vrijednosti. Nadalje, Lončarić (2014) pretpostavlja da obrambeni pesimizam može imati ulogu u ostvarenju visoke razine samoregulacije koja ne mora uvijek biti vođena percepcijama visoke samoeфикаsnosti i kompetencije, već može proizaći iz brige o nedostatku istih.

Strategiju obrambenog pesimizma treba razlikovati od pesimističnog atribucijskog stila i pesimističnih očekivanja koja proizlaze iz depresivnosti. Pesimistični atribucijski stil služi za objašnjenje uzroka određenih ishoda, dok je obrambeni pesimizam anticipatorna strategija koju ljudi koriste kao pripremu za nadolazeće situacije (Norem, 2001). Za razliku od osoba s depresivnim poremećajem, anksioznost kod osoba koje koriste obrambeni pesimizam nestaju nakon stresnog događaja (Showers i Ruben, 1990; prema Norem, 2001).

U slučaju obrambenog pesimizma, negativno razmišljanje i pesimizam nisu simptomi već efektivni načini upravljanja situacijom. Negativan afekt, koji je izazvan razmišljanjem o potencijalno negativnim ishodima, obrambene pesimiste motivira da ulože trud kako bi izbjegli takve ishode (Norem i Illingworth, 2004). Norem i Cantor (1986b) su ispitali razlike između obrambenog pesimizma i strateškog optimizma, strategije koju koriste osobe koje smatraju da imaju kontrolu nad ishodima i postavljaju visoka očekivanja. Autori su pronašli da nema razlika u postignuću osoba koje koriste jednu ili drugu strategiju, bez obzira na niska očekivanja i anksioznost o kojima izvještavaju osobe koje koriste obrambeni pesimizam. Također, pokazali su da ohrabrivanje „obrambenih pesimista“ da budu optimistični vezano uz nadolazeće situacije, dovodi do značajnog pada u njihovoj izvedbi. Slično tome, nalazi eksperimenta kojeg su proveli Norem i Illingworth (2004) pokazali su da studenti koji

koriste obrambeni pesimizam imaju značajno lošiji rezultat kada su pozitivno raspoloženi u odnosu na situacije kada su negativno raspoloženi. Autori pretpostavljaju da je njihova uobičajeno efektivna strategija bila narušena što je rezultiralo lošijim rezultatima. Martin i sur. (2001) su pronašli da je refleksija, kao komponenta obrambenog pesimizma, povezana s upornošću i samoregulacijom te da obrambeni pesimisti nastoje izbjeći neuspjeh i povrh toga ostvariti uspjeh. Sve navedeno sugerira da je obrambeni pesimizam efektivna strategija koja motivira pojedince da ulože trud u pripremu za nadolazeće situacije i tako povećava mogućnost ostvarenja uspjeha.

Međutim, osobe koje koriste obrambeni pesimizam u odnosu na osobe koje koriste strateški optimizam, imaju manji doživljaj kontrole, više su pod stresom, manje uživaju u zadatku te percipiraju manji napredak tijekom učenja (Cantor i Norem, 1989). Nadalje, manje su zadovoljni izvedbom (Norem i Cantor, 1986b), prošlim postignućima i trenutno uložnim trudom te češće izvještavaju o negativnom afektu (Norem i Illingworth, 1993). Cantor i Norem (1989) ističu da dugoročno korištenje ove strategije može dovesti do općenito lošijih rezultata, pada u zadovoljstvu životom te do doživljaja zabrinutosti i bespomoćnosti.

Ciljne orijentacije

Ciljne orijentacije odnose se na skup uvjerenja o razlozima za uključivanje u situacije u kojima se procjenjuje izvedba (Dweck i Leggett, 1988). Klasifikacija ciljnih orijentacija u početku je bila dihotomna te su najprije opisane *orijentacija na zadatak* koja se odnosi na usvajanje znanja i vještina radi savladavanja zadataka, te *orijentacija na izvedbu* koja se odnosi na nastojanje ostvarivanja boljih rezultata od drugih (Vizek Vidović i sur., 2003). U prvom slučaju, osoba je motivirana stjecanjem novih znanja i vještina, dok je u drugom slučaju motivirana samoprezentacijom. Kasnije je u literaturi uvedena treća ciljna orijentacija na *izbjegavanje ulaganja truda* (Nicholls, Patashnick i Nolen, 1985). Osobe s ovom ciljnom orijentacijom nastoje ostvariti uspjeh s minimalno uložnim trudom.

Osobe orijentirane na zadatak usmjerene su na nadogradnju starih i usvajanje novih znanja i vještina. Cilj im je razvoj osobnih kompetencija te vjeruju da ulaganje truda i korištenje efikasnih strategija učenja dovodi do uspjeha (Dweck i Leggett, 1988). Uspjeh i neuspjeh vide kao rezultat uložnog truda, a ne kao rezultat njihovih

sposobnosti. Zbog toga, u situacijama u kojima postoji mogućnost neuspjeha, njihova vlastita vrijednost neće biti ugrožena te će manje biti skloni korištenju strategija kao što su samootežavanje i obrambeni pesimizam (Martin, Marsh i Debus, 2001). Martin i sur. (2001) pronašli su da ciljna orijentacija na zadatak predviđa rjeđe korištenje strategija samootežavanja i niže rezultate na mjeri obrambenih očekivanja. Refleksija je bila pozitivno povezana s orijentacijom na zadatak, što i nije iznenađujući nalaz jer se smatra motivacijskom komponentom obrambenog pesimizma koja potiče ulaganje truda. Ciljna orijentacija na zadatak povezana je i s nekim drugim pozitivnim ishodima u obrazovnom kontekstu. Učenici orijentirani na zadatak pokazuju pozitivne emocije, ustrajnost i pozitivne načine suočavanja (Elliot i Dweck, 1988; prema Kaplan i Maehr, 2007). Koludrović, Bubić i Raić Ercegovac (2014) su pokazali da je orijentacija na zadatak pozitivno povezana sa samoefikasnošću, dok su Stanišak-Pilatuš, Jurčec i Rijavec (2013) pronašli da učenici usmjereni na ovladavanje zadatkom ostvaruju bolji opći školski uspjeh od učenika kojima ovladavanje zadatkom nije primarni cilj.

Osobe orijentirane na izvedbu vjeruju da je uspjeh rezultat njihovih sposobnosti te su primarno zaokupljene stvaranjem pozitivne slike o vlastitim sposobnostima pred drugima. Cilj im je ostvariti bolji rezultat u odnosu na druge i prikazati se sposobnijima, žele dobiti povoljne prosudbe o vlastitoj kompetenciji te teže ekstrinzičnim nagradama kao što su npr. visoke ocjene (Dweck i Leggett, 1988). Zbog njihove usmjerenosti na demonstraciju sposobnosti, u evaluativnim situacijama, ove osobe mogu biti ranjive i zbog toga sklone koristiti samozaštitne strategije kao što su samootežavanje i obrambeni pesimizam. Midgley i Urdan (2001) u svom istraživanju pokazali su da orijentacija na izvedbu predviđa korištenje samootežavanja, dok su Martin i sur. (2001) pronašli pozitivnu povezanost ove ciljne orijentacije i korištenja strategija samotežavanja, obrambenih očekivanja i refleksije. Usmjerenost na izvedbu povezana je s površinskim učenjem i negativnim afektom (Ames, 1992; prema Kaplan i Maehr, 2007), dok u slučaju neuspjeha i negativne povratne informacije dovodi do pada samopoštovanja i manjka angažiranosti (Gant i Dweck, 2003).

Osobe koje koriste ciljnu orijentaciju usmjerenu na izbjegavanje truda nastoje ostvariti uspjeh ulaganjem minimalnog truda, nezainteresirani su za učenje, nastoje izbjeći izazovne situacije i sve situacije koje mogu narušiti njihovo samopoštovanje

(Burić i Sorić, 2011). Istraživanja pokazuju da je ova ciljna orijentacija povezana s maladaptivnim kognitivnim, motivacijskim i afektivnim ishodima (Seifert i O'Keefe, 2001; Jarvis i Seifert, 2002; Seifert, 2004; sve prema Burić i Sorić, 2011), slabijim akademskim uspjehom (Miškulin, 2015) te sa samootežavajućim ponašanjima (Urdan, 2004), ali ne i s korištenjem samoiskazanog samootežavanja (Del Mar Ferradas i sur., 2016). Nadalje, pokazalo se da je ova ciljna orijentacija negativno povezana s korištenjem strategije obrambenog pesimizma (Del Mar Ferradas Canedo, Freire Rodriguez, Reguerio Fernandez i Velle Arias, 2018).

Temeljna samoevaluacija

Hoće li studenti percipirati da je njihova vlastita vrijednost ugrožena i upustiti se u korištenje strategija za zaštitu samopoimanja ovisi i o njihovim vjerovanjima o mogućnosti ostvarenja uspjeha (Hirt i sur., 1991) koja mogu biti uvjetovana osobinama kao što su samopoštovanje, emocionalna stabilnost, samoefikasnost i lokus kontrole. Judge, Locke i Durham (1997; prema Judge, van Vianen i de Pater, 2004) pretpostavili su da upravo ove osobine čine konstrukt temeljne samoevaluacije koju su definirali kao široku latentnu osobinu koja predstavlja osnovnu evaluaciju sebe i vlastitog funkcioniranja u okolini, odnosno generalnu procjenu vlastite vrijednosti, efikasnosti i sposobnosti u različitim situacijama (Judge, Erwe, Bono i Thoresen, 2003). Pojedinci s visokom razinom temeljne samoevaluacije doživljavaju sebe sposobnima i vrijednima te procjenjuju da imaju kontrolu nad svojim životom, odnosno konzistentno se procjenjuju na pozitivan način u različitim situacijama (Judge i sur., 2004).

Temeljna samoevaluacija najčešće se istražuje unutar radnog konteksta i kao tema organizacijske psihologije. Mali broj istraživanja temeljne samoevaluacije u akademskom okruženju uglavnom pokazuje pozitivnu povezanost s nekim poželjnim akademskim ishodima kao što su pozitivna povezanost sa zadovoljstvom studijem (Miller i Nicols, 2011; prema Bipp, Kleingeld, Tooren i Schinkel, 2015) i boljim rezultatima na ispitima (Kim i sur., 2012; prema Bipp i sur., 2015).

U literaturi gotovo da ne postoje istraživanja koja se bave odnosima temeljne samoevaluacije, samootežavanja i obrambenog pesimizma. Stoga će u ovom odlomku biti naglasak na odnosima ovih strategija i specifičnih osobina koje se nalaze u podlozi temeljne samoevaluacije. Pretpostavka je da su osobe niskog i visokog

samoopoštovanja podjednako sklone koristiti samootežavanje, ali iz različitih razloga (Tice, 1991; prema Martin, 1998). Osobe s visokim samopoštovanjem koriste samootežavajuće prepreke samo onda kada će njihovo korištenje rezultirati poboljšanjem slike o sebi, dok osobe s niskim samopoštovanjem koriste ove prepreke kako bi zaštitile javnu i osobnu sliku o sebi. (Tice, 1991; prema Martin i Brawley, 2002). Međutim, Martin i Brawley (2002) su pronašli da će osobe niskog samoopoštovanja češće izvještavati o namjeri korištenja i stvarno koristiti strategije samootežavanja. Slično kao i kod samootežavanja, o odnosu samopoštovanja i obrambenog pesimizma uglavnom dobivamo nekonzistentne rezultate. Norem i Cantor (1986b) su pronašli da je taj odnos negativan, dok su Del Mar Ferradas Canedo i sur. (2018) pokazali da i neki studenti s visokim samopoštovanjem koriste ovu strategiju, ali u manjoj mjeri. Istraživanja odnosa samoefikasnosti i korištenja strategija samootežavanja i obrambenog pesimizma uglavnom pokazuju negativnu povezanost (Martin i Brawley, 2002; Arazzini Stewart i De George-Walker, 2014; Lee, Bong i Kim, 2014). Nadalje, Ross, Canada i Rausch (2002) su pronašli pozitivnu povezanost samootežavanja i neuroticizma, dok je Norem (2001) dobila pozitivnu povezanost između mjera neuroticizma i obrambenog pesimizma u socijalnim i akademskim situacijama.

Lokus kontrole odnosi se na stupanj u kojem pojedinci percipiraju kontrolu nad situacijama i događajima (Bar-Tal i Bar-Zohar, 1977). Ako je željeni ishod ostvariti uspjeh, osobe s internalnim lokusom, koje smatraju da će njihovo ponašanje dovesti do željenog ishoda, ulagat će više truda u pripremu za nadolazeće situacije nego osobe s eksternalnim lokusom kontrole, koje vjeruju da vanjske sile kao što su sreća, sudbina ili slučajnost utječu na ishode njihovog ponašanja (Rotter, 1966; prema Oberle, 1991). Istraživanja su pokazala da osobe koje češće koriste strategije samootežavanje negativne ishode pripisuju eksternalnim faktorima u odnosu na osobe koje rjeđe koriste strategije samootežavanja (Feick i Rhodewalt, 1997). Arazzini Stewart i De George-Walker (2014) u svom istraživanju pronašli su značajnu povezanost između eksternalne orijentacije i samootežavanja, dok su Martin i sur. (2001) pokazali da je eksternalna atribucijska orijentacija najsnažniji prediktor korištenja samootežavanja, te u nešto manjoj mjeri predviđa obrambena očekivanja. Iako osobe koje koriste obrambeni pesimizam prihvaćaju odgovornost za neuspjeh, čini se da ipak ishode ponašanja

pripisuju eksternalnim faktorima. Međutim, treba razlikovati atribucije koje slijede nakon ishoda i lokus kontrole, koji je relativno stabilan i utječe na evaluaciju ishoda prije nego što se taj ishod pojavio (Arazzini Stewart i De George-Walker, 2014).

Ciljevi istraživanja

Cilj ovog istraživanja je provjeriti predviđaju li temeljna samoevaluacija, ciljne orijentacije i eksternalna orijentacija korištenje samoiskazanog i bihevioralnog samootežavanja te obrambenog pesimizma. Pored toga, htjeli smo provjeriti predviđaju li samoiskazano i bihevioralno samootežavanje te obrambeni pesimizam akademske ishode duljinu studiranja i prosjek ocjena kod hrvatskih studenata. Na temelju teorije i nalaza ranijih istraživanja postavili smo probleme i hipoteze u nastavku.

Problemi i hipoteze

Prvi problem je ispitati predviđaju li ciljne orijentacije, temeljna samoevaluacija i eksternalna orijentacija korištenje strategija samoiskazanog i bihevioralnog samootežavanja te obrambenog pesimizma u akademskim situacijama.

H1: Temeljna samoevaluacija, ciljne orijentacije na zadatak i izvedbu i eksternalne orijentacije imat će statistički značajan doprinos u objašnjenju varijance samoiskazanog samootežavanja. Studenti koji ostvare više rezultate na mjerama temeljne samoevaluacije i orijentacije na zadatak te niže rezultate na mjerama orijentacije na izvedbu i eksternalne orijentacije imat će niži rezultat na mjeri korištenja samoiskazanog samootežavanja u odnosu na studente s nižim rezultatima na mjerama temeljne samoevaluacije i orijentacije na zadatak te višim rezultatima na mjerama orijentacije na izvedbu i eksternalne orijentacije.

H2: Temeljna samoevaluacija, sve tri ciljne orijentacije i eksternalna orijentacija imat će statistički značajan doprinos u objašnjenju varijance bihevioralnog samootežavanja. Studenti koji ostvare više rezultate na mjerama temeljne samoevaluacije i orijentacije na zadatak te niže rezultate na mjerama orijentacije na izvedbu i na izbjegavanje ulaganja truda te eksternalne orijentacije imat će niži rezultat na mjeri korištenja bihevioralnog samootežavanja u odnosu na studente s nižim rezultatima na mjerama temeljne

samoevaluacije i orijentacije na zadatak te višim rezultatima na mjerama orijentacija na izvedbu i na izbjegavanje ulaganja truda te eksternalne orijentacije.

H3: Temeljna samoevaluacija, sve tri ciljne orijentacije i eksternalna orijentacija imat će statistički značajan doprinos u objašnjenju varijance obrambenog pesimizma. Studenti koji ostvare više rezultate na mjerama temeljne samoevaluacije i orijentacije na zadatak te niže rezultate na mjerama orijentacija na izvedbu i na izbjegavanje ulaganja truda te eksternalne orijentacije imat će niži rezultat na mjeri korištenja obrambenog pesimizma u odnosu na studente s nižim rezultatima na mjerama temeljne samoevaluacije i orijentacije na zadatak te višim rezultatima na mjerama orijentacija na izvedbu i na izbjegavanje ulaganja truda te eksternalne orijentacije.

Drugi problem je ispitati mogućnost predikcije duljine studiranja i prosjeka ocjena na temelju korištenja strategija samoiskazanog i bihevioralnog samootežavanja te obrambenog pesimizma i to kod studenata preddiplomskih, diplomskih i integriranih preddiplomskih i diplomskih studija.

H4: Korištenje strategije bihevioralnog samootežavanja imat će statistički značajan doprinos u objašnjenju varijance prosjeka ocjena i varijance duljinu studiranja kod sve tri skupine studenata. Studenti koji ostvare viši rezultat na mjeri bihevioralnog samootežavanja imat će niži prosjek ocjena te će dulje studirati u odnosu na studente s nižim rezultatom na ovoj mjeri.

Metoda

Sudionici istraživanja

U istraživanju je sudjelovalo 390 sudionika od kojih je 25 isključeno iz daljnje statističke analize jer su dali odgovore na manje od 50% pitanja u upitniku. Od preostalih sudionika 9.04% njih nisu dali odgovore na sva pitanja. Sudionici u ovom istraživanju bili su studenti viših godina preddiplomskih ($n=145$) i diplomskih studija ($n=149$) te integriranih sveučilišnih preddiplomskih i diplomskih studija ($n=38$) koji studiraju na 9 sveučilišta i 12 veleučilišta, odnosno na 60 različitih visokih učilišta u Republici Hrvatskoj. Najveći dio uzorka (20.27%) čine studenti Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Nakon njih najzastupljeniji su studenti Fakulteta elektronike, strojarstva i

brodogradnje u Splitu (6.03%) te studenti Fakulteta kemijskog inženjerstva i tehnologije u Zagrebu (4.66%). Većinu uzorka čine žene, njih 73%. Dob sudionika kreće se u rasponu od 19 do 33, pri čemu prosjek dobi iznosi $M=22.95$ ($SD=2.35$).

Mjerni instrumenti

Skala samohendikepiranja

Samoootežavanje je mjereno Skalom samohendikepiranja koju su konstruirali Rohdewalt i Jones (*Self-handicapping Scale*; 1982). Skala u originalnom obliku sadrži 25 tvrdnji kojima se ispituje generalna sklonost upotrebi različitih samoootežavajućih prepreka. U ovom istraživanju je korištena prilagođena verzija skale koju je napravila Hip-Fabek (2004) i koja sadrži 18 tvrdnji. Zadatak sudionika je da na skali Likertovog tipa od pet stupnjeva, pri čemu 0 znači „u potpunosti netočno“, a 4 „u potpunosti točno“, procijene koliko je pojedina tvrdnja točna za njih. Ukupan rezultat formiran je kao zbroj označenih odgovora na skali, a teorijski raspon rezultata kreće se od 0 do 72. Eksploratornom faktorskom analizom ekstrahirali smo dva glavna faktora koji objašnjavaju 35.85% ukupne varijance. Prvi faktor objašnjava 22.68% varijance, a zbog opterećenja na česticama koje impliciraju sklonost izvještavanju o postojanju prepreka, može se smatrati faktorom samoiskazanog samoootežavanja. Drugi faktor objašnjava 13.16% varijance, a zbog opterećenja na česticama koje impliciraju sklonost korištenju bihevioralnih prepreka, može se smatrati faktorom bihevioralnog samoootežavanja. Dvofaktorsku strukturu skale je dobila i Hip-Fabek (2004) u svom istraživanju. U daljnjoj analizi rezultata koristit ćemo ukupne rezultate na pojedinoj subskali kao mjere samoiskazanog i bihevioralnog samoootežavanje. Koeficijent unutarne pouzdanosti za subskalu samoiskazanog samoootežavanja iznosi $\alpha=.76$, a za subskalu bihevioralnog samoootežavanja $\alpha=.71$.

Upitnik obrambenog pesimizma

Obrambeni pesimizam mjereno je Upitnikom obrambenog pesimizma (*Defensive Pessimism Questionnaire*; Norem, 2001; prema Lim, 2009). Za potrebe ovog istraživanja upitnik je preveden s engleskog jezika na hrvatski jezik (Prilog A). Upitnik sadrži 12 tvrdnji, a zadatak sudionika je procijeniti na skali od 1 do 7 koliko je pojedina tvrdnja točna za njih gdje 1 znači „uopće nije točno za mene“, a 7 „u potpunosti je točno za mene“. U ovom istraživanju provjerena je faktorska struktura upitnika s obzirom na

to da je po prvi put upotrijebljen kod nas. Eksploratornom faktorskom analizom, metodom glavnih komponenti utvrđeno je postojanje jednog faktora koji samostalno objašnjava 42% varijance ovog skupa podataka. Dobivena jednofaktorska struktura opravdava korištenje ukupnog rezultata kao mjere obrambenog pesimizma. Koeficijent unutarne pouzdanosti u ovom istraživanju iznosi $\alpha=.83$.

Upitnik ciljnih orijentacija

Za utvrđivanje ciljnih orijentacija korištena je hrvatska verzija upitnika ciljnih orijentacija (Rijavec i Brdar, 2002) preuzeta iz instrumentarija Komponente samoreguliranog učenja (*Components of Self-regulated Learning*, Niemivirta, 1998; prema González-Torres i Torrano, 2008). Upitnik sadrži 15 tvrdnji podijeljenih u tri subskele. Prva subskala mjeri ciljnu orijentaciju na zadatak, druga mjeri ciljnu orijentaciju na izvedbu, a treća ciljnu orijentaciju na izbjegavanje truda. Svaka subskala sadrži pet tvrdnji, a zadatak sudionika je da na skali Likertovog tipa od pet stupnjeva procijene koliko se pojedina tvrdnja odnosi na njih pri čemu je 1 znači „uopće se ne odnosi na mene“, a 5 „u potpunosti se odnosi na mene“. Viši ukupni rezultat na svakoj subskali formiran kao zbroj procjena ukazuje na veći stupanj izraženosti pojedine ciljne orijentacije. Ovim istraživanjem provjerena je faktorska struktura upitnika. Analizom glavnih komponenti i Varimax rotacijom potvrđena su tri faktora koji zajedno objašnjavaju 58.99% ukupne varijance. Sve tvrdnje, osim tvrdnje broj 12 (*Jako sam zadovoljan kad mogu drugima pokazati što sam naučio/la.*) jednako su se rasporedile kao i u ranijim istraživanjima (Rijavec i Brdar, 2002; Miškulin, 2015). U ovom istraživanju tvrdnja broj 12 imala je najveće zasićenje faktorom orijentacije na zadatak, dok se u ranijim istraživanjima grupirala u faktor orijentacije na izvedbu. Radi mogućnosti usporedbe rezultata odlučili smo koristiti već ustaljenu strukturu skale sa subskalama od po pet čestica koja je potvrđena u ranijim istraživanjima. U ovom istraživanju Cronbachov alfa koeficijent iznosi $\alpha=.79$ za orijentaciju na zadatak, $\alpha=.81$ za orijentaciju na izvedbu te $\alpha=.81$ za orijentaciju na izbjegavanje truda.

Skala temeljne samoevaluacije

Temeljna samoevaluacija mjerena je Skalom temeljne samoevaluacije (*Core Self-Evaluations Scale*; Judge i sur., 2003) koja je sačinjena od 12 tvrdnji. Zadatak sudionika je izraziti svoje slaganje s pojedinom tvrdnjom na skali od 1 do 5 gdje 1 znači

„uopće se ne slažem“, a 5 „u potpunosti se slažem“. Viši ukupni rezultat, koji je izražen kao zbroj označenih vrijednosti, ukazuje na pozitivniju temeljnu samoevaluaciju. Koeficijent unutarnje pouzdanosti u ovom istraživanju iznosi $\alpha=.88$.

Skala eksternalnosti

Za mjerenje eksternalnosti korištena je Bezinovićeva (1990) Skala eksternalnosti. Skala sadrži 10 tvrdnji koje odražavaju fatalističku orijentaciju po kojoj sudbina, predodređenost, sreća i slučajnosti određuju što će se pojedincu dogoditi, odnosno kakvi će biti ishodi njegova ponašanja (Bezinović, 1990). Ukupni rezultat izražen je zbrojem procjena na skali Likertovog tipa od pet stupnjeva pri čemu 0 znači „u potpunosti netočno“, a 4 „u potpunosti točno“. Teorijski raspon kreće se od 0 do 40, a visok rezultat odražava eksternalnu orijentaciju. Unutarnja konzistencija skale izražena Cronbachovim alfa koeficijentom u ovom istraživanju iznosi $\alpha=.89$.

Upitnik demografskih podataka

Za potrebe ovog istraživanja konstruiran je upitnik demografskih podataka. Upitnik sadrži pitanja o spolu, dobi i socioekonomskom statusu koji je mjeran jednim pitanjem s odgovorom na skali od pet stupnjeva, pri čemu 1 znači „znatno ispodprosječan“, a 5 „znatno iznadprosječan“ socioekonomski status u odnosu na hrvatski prosjek. Također, od sudionika se tražilo da navedu jesu li studenti preddiplomskog, diplomskog ili integriranog preddiplomskog i diplomskog studija te da upišu prosjek ocjena koji su ostvarili do kraja rujna 2017. godine. Duljina studiranja mjerena je tako da se od sudionika tražilo da navedu godinu prvog upisa konkretnog studija i godinu na kojoj su trenutno upisani prema bolonjskom sustavu. Studenti koji su naveli da su upisani na diplomski studij trebali su navesti i godinu upisa i završetka preddiplomskog studija. Prilikom obrade rezultata kreirane su tri nove skalne oznake koje predstavljaju duljinu studiranja za svaku vrstu studija posebno. Ako su studenti sve studentske obaveze obavili u vremenu (mjereno u godinama studija) predviđenom za obavljanje tih obaveza prema bolonjskom sustavu, dobili su oznaku 0. Ako u izvršavanju obaveza kasne jednu godinu dobili su oznaku 1, ako kasne dvije dobili su oznaku 2 itd. Raspon rezultata za studente preddiplomskih studija kreće se od 0 do 5, za studente diplomskih (uključujući njihovu duljinu studiranja na ranijoj razini studija) od 0 do 8 i za studente integriranih studija od 0 do 6.

Postupak

Istraživanje je provedeno *online* između 8. prosinca 2017. godine i 19. siječnja 2018. godine. Upitnik je izrađen u *Survey Gizmo* obrascu za provođenje *online* anketa i istraživanja. Sudionici su pozvani da sudjeluju u istraživanju preko stranica studentskih zajednica na društvenoj mreži Facebook, preko kontakata u studentskim udrugama, sveučilišnim zborovima i drugim organizacijama koje okupljaju studente, te preko osobnih kontakata autora.

Rezultati

Deskriptivna i korelacijska analiza varijabli uključenih u prvi istraživački problem

Prvi istraživački problem bio je provjeriti predviđaju li temeljna samoevaluacija, ciljne orijentacije i eksternalna orijentacija samoiskazano i bihevioralno samootežavanje te obrambeni pesimizam.

Tablica 1

Prikaz deskriptivnih podataka mjerenih varijabli

Varijable	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	min(o)	max(o)	min(t)	max(t)
Samoiskazano samootežavanje	365	21.35	6.95	0	37	0	48
Bihevioralno samootežavanje	365	13.01	4.07	1	23	0	24
Obrambeni pesimizam	365	52.55	11.43	21	75	1	84
Temeljna samoevaluacija	365	38.65	7.72	18	57	1	60
Orijentacija na zadatak	358	20.05	2.98	12	25	1	25
Orijentacija na izvedbu	358	16.95	3.86	5	25	1	25
Orijentacija na izbjegavanje ulaganja truda	357	16.35	4.28	5	25	1	25
Eksternalna orijentacija	339	15.00	8.55	0	37	0	40

Legenda: *N* – broj sudionika; *M* – aritmetička sredina; *SD* – standardna devijacija; min(o) - najmanja vrijednost opaženih rezultata; max(o) - najveća vrijednost opaženih rezultata; min(t) - najmanja teoretska vrijednost rezultata; max(t) - najveća teoretska vrijednost rezultata

Normalitet distribucije rezultata testiran je Shapiro-Wilkovim testom. Distribucije rezultata svih varijabli, osim rezultata na varijabli temeljne samoevaluacije, statistički značajno odstupaju od normalne. Time je narušen mogućnost korištenja parametrijskih metoda jer se one služe mjernim podacima koji se distribuiraju

normalno. Međutim, Petz (1997) navodi da je parametrijske postupke opravdano koristiti i kada distribucije nisu simetrične, ali su pravilne, odnosno nisu bimodalne ili U-Oblika. Analizom zakrivljenosti i simetričnosti distribucija rezultata (prilog B) utvrdili smo da su sve distribucije pravilne i teže simetričnosti te smo u nastavku koristili parametrijske metode. Sljedeći korak u obradi rezultata bio je računanje deskriptivnih podataka ispitivanih varijabli. Rezultati su prikazani u tablici 1.

Povezanosti korištenih varijabli provjerili smo Pearsonovim koeficijentima korelacije koji su prikazani u tablici 2. U pojedinim analizama u nastavku broj sudionika se razlikuje. Maksimalan broj sudionika uključen u neku od analiza bio je $N=365$, a minimalan $N=332$. S obzirom na to da ta razlika nije velika, nismo provodili dodatne analize za utvrđivanje potencijalnih razlika u rezultatima nastalih zbog neujednačenog broja sudionika.

Tablica 2

Interkorelacije strategija samootežavanja, obrambenog pesimizma, temeljne samoevaluacije, ciljnih orijentacija i eksternalne orijentacije

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
1. Samoiskazano samootežavanje	1							
2. Bihevioralno samootežavanje	.21**	1						
3. Obramben pesimizam	.59**	.04	1					
4. Temeljna samoevaluacija	-.67**	-.32**	-.55**	1				
5. Orijehtacija na zadatak	-.17**	-.29**	-.04	.22**	1			
6. Orijehtacija na izvedbu	.19**	-.12*	.10	-.11*	.18**	1		
7. Orijehtacija na izbjegavanje ulaganja truda	.24**	.54**	.03	-.20**	-.39**	-.03	1	
8. Eksternalna orijentacija	.40**	.01	.28**	-.37**	-.01	.10	.16**	1

Legenda: ** $p < .01$, * $p < .05$;

Sociodemografske varijable uključene u ovo istraživanje bile su spol, dob i socioekonomski status te će biti korištene kao kontrolne varijable. Pokazalo se da je samo varijabla spol statistički značajno povezana s bihevioralnim samootežavanjem ($r(332)=-.16$, $p=.01$). Rezultati sugeriraju da su muškarci u odnosu na žene skloniji

koristiti bihevioralno samootežavanje. Temeljna samoevaluacija statistički je značajno i negativno povezana sa sva tri pretpostavljena kriterija, pri čemu je vidljiva najveća povezanost sa samoiskazanim samootežavanjem ($r(363)=-.67, p=.01$), a najniža s bihevioralnim samootežavanjem ($r(363)=-.32, p=.01$). Od ostalih povezanosti prediktora i kriterija posebno se ističe statistički značajna i pozitivna povezanost ciljne orijentacije na izbjegavanje ulaganja truda i bihevioralnog samootežavanja ($r(355)=.54, p<.01$) te eksternalne orijentacije i samoiskazanog samootežavanja ($r(337)=.40, p<.01$).

Predikcija korištenja strategija samootežavanja i obrambenog pesimizma

Kako bismo odgovorili na prvi istraživački problem proveli smo hijerarhijske regresijske analize za kriterije samoiskazano samootežavanje, bihevioralno samootežavanje i obrambeni pesimizam. U prvom koraku hijerarhijskih regresijskih analiza uvrštene su kontrolne varijable spol, dob i socioekonomski status. U drugom koraku uvedene su prediktorske varijable temeljna samoevaluacija, ciljne orijentacije na zadatak, na izvedbu i na izbjegavanje ulaganja truda te eksternalna orijentacija. Interkorelacije među izabranim prediktorima razmjerno su niske i kreću se u rasponu od .01 do .39.

Kao što se vidi u tablici 3 u predikciji kriterijske varijable samoiskazano samootežavanje kontrolne varijable nisu samostalno statistički značajno predviđale kriterij. Takav rezultat je i očekivan jer niti jedna od demografskih varijabli nije statistički značajno povezana sa samoiskazanim samootežavanjem. Skup prediktorskih varijabli uvršten u drugom koraku objašnjava 51% varijance, pri čemu se temeljna samoevaluacija pokazala kao najbolji prediktor ($\beta=-.58, p<.01$). Nadalje, orijentacija na izbjegavanje ulaganja truda imala je najniži statistički značajan doprinos u objašnjenju varijance kriterija ($\beta=.09, p<.05$), dok se orijentacija na zadatak nije pokazala kao statistički značajan prediktor ove vrste samootežavanja ($\beta=-.02, p=.59$).

Kontrolne varijable spol, dob i socioekonomski status objašnjavaju 3% varijance kriterija bihevioralno samootežavanje, pri čemu je samo spol statistički značajan prediktor ($\beta=-.16, p=.01$). Varijable uvedene u drugom koraku pri predikciji ovog kriterija objašnjavaju dodatnih 36% varijance kriterija. U ovom slučaju orijentacija na izbjegavanje ulaganja truda imala je najveći beta koeficijent ($\beta=.48, p<.01$), a

orijentacija na izvedbu najniži ($\beta=-.11$, $p<.05$). Varijabla eksternalna orijentacija se pokazala kao značajan prediktor u objašnjenju bihevioralnog samootežavanja iako nije statistički značajno povezana s kriterijem. S obzirom na nultu korelaciju s kriterijem i negativan regresijski koeficijent, pretpostavljamo da se radi o supresor varijabli.

Tablica 3

Rezultati hijerarhijske regresijske analize pri predikciji samoiskazanog i bihevioralnog samootežavanja te obrambenog pesimizma

Kriteriji	Samoiskazano samootežavanje		Bihevioralno samootežavanje		Obrambeni pesimizam	
	Korak 1 β	Korak 2 β	Korak 1 β	Korak 2 β	Korak 1 β	Korak 2 β
Prediktori						
Spol	.09	.03	-.16**	-.09*	.02	.05
Dob	.07	-.02	-.08	-.02	-.09	-.07
Socioekonomski status	.00	.03	.01	-.01	-.02	.03
Temeljna samoevaluacija		-.58**		-.29**		-.54**
Orijentacija na zadatak		-.02		-.02		.04
Orijentacija na izvedbu		.12**		-.11*		.03
Orijentacija na izbjegavanje ulaganja truda		.09*		.48**		-.10
Eksternalna orijentacija		.15**		-.16**		.10
R^2	.01	.51	.03	.39	.00	.33
Korigirani R^2	.00	.50	.02	.37	.00	.31
F	1.37	41.16**	3.52*	25.44**	1.00	19.69**
ΔR^2	.01	.50	.03	.36	.01	.32
ΔF	1.37	64.24**	3.52*	37.42**	1.00	30.64**

Legenda: β – standardizirani regresijski koeficijent; ** $p < .01$, * $p < .05$; R^2 - koeficijent determinacije; Korigirani R^2 - vrijednost koeficijenta determinacije korigirana za broj varijabli u modelu; F – vrijednost F-omjera; ΔR^2 - promjena vrijednosti koeficijenta determinacije; ΔF – promjena vrijednosti F-omjera;

U predikciji obrambenog pesimizama, kontrolne varijable nisu imale statistički značajan doprinos u objašnjenju varijance. Nakon uvođenja skupa prediktorskih varijabli, postotak objašnjene varijance kriterija iznosio je 33%. Temeljna samoevaluacija pokazala se kao jedini statistički značajan prediktor ($\beta=-.54$, $p<.01$).

Deskriptivna i korelacijska analiza varijabli uključenih u drugi istraživački problem

Drugi istraživački problem bio je provjeriti predviđaju li samoiskazano i bihevioralno samootežavanje te obrambeni pesimizam akademske ishode kod studenata preddiplomskih, diplomskih i integriranih studija. Za odgovor na ovaj istraživački problem koristit ćemo višestruku regresijsku analizu koja nije pogodna za računanje na

malom broju slučajeva, pogotovo ako je u analizu uključen velik broj prediktora. Stoga smo skupinu studenata integriranih studija, koja ima samo 38 sudionika, isključili iz daljnje analize rezultata.

Normalnost distribucija rezultata varijabli testirali smo Shpiro-Wilkovim testom. Dobiveni rezultati sugeriraju da samo varijabla prosjek ocjena kod studenata preddiplomskih studija ima normalnu distribuciju rezultata. Odstupanja rezultata dobivenih na ostalim varijablama nisu ekstremna, stoga ćemo u daljnjoj analizi koristiti parametrijske metode. Deskriptivni podaci za varijable duljina studiranja, prosjek ocjena, samoiskazano i bihevioralno samootežavanje te obrambeni pesimizam za pojedinu vrstu studija prikazani su u prilogu C.

Tablica 4

Interkorelacije duljine studiranja, prosjeka ocjena, strategija samootežavanja i obrambenog pesimizma kod skupina studenata preddiplomskih i diplomskih studija

Varijable		1.	2.	3.	4.	5.
1. Duljina studiranja	PS	1				
	DS	1				
2. Prosjek ocjena	PS	-.26**	1			
	DS	-.11	1			
3. Samoiskazano samootežavanje	PS	-.18*	-.14	1		
	DS	.01	-.04	1		
4. Bihevioralno samootežavanje	PS	.19*	-.28**	-.19*	1	
	DS	-.13	-.19**	.24**	1	
5. Obrambeni pesimizam	PS	.08	-.05	.56*	-.00	1
	DS	-.00	-.10	.56**	.07	1

Legenda: PS – preddiplomski studij; DS – diplomski studij; ** $p < .01$; * $p < .05$

Povezanost varijabli korištenih u ovom dijelu analize rezultata provjerene su Pearsonovim koeficijentima korelacije koji su prikazani u tablici 4. Varijabla dob, koja će, uz varijable spol i socioekonomski status, u nastavku biti promatrana kao kontrolna varijabla, statistički je značajno povezana s kriterijem duljina studiranja za obje skupine studenata. Na skupini studenata preddiplomskih studija korelacija iznosi $r(145)=.59$ ($p < .01$), a na skupini studenata diplomskih studija $r(149)=.63$ ($p < .01$). Ovi rezultati nisu iznenađujući jer je očekivano da studenti koji dulje studiraju imaju više godina. Nadalje, pokazalo se da je varijabla spol statistički značajno povezana s duljinom studiranja kod

studenata preddiplomskih studija ($r(145)=-.16, p<.05$). Rezultati upućuju na to da na preddiplomskim studijima muškarci studiraju dulje od žena.

Predikcija akademskih ishoda

Kako bismo odgovorili na drugi istraživački problem proveli smo hijerarhijske regresijske analize u dva koraka za svaki kriterij posebno na svakoj skupini studenata. U prvim koracima su uvedene kontrolne varijable spol, dob i socioekonomski status, a u drugim prediktorske varijable samoiskazano i bihevioralno samootežavanje te obrambeni pesimizam.

Tablica 5

Rezultati hijerarhijskih regresijskih analiza pri predikciji kriterija duljine studiranja na skupinama studenata preddiplomskih i diplomskih studija

Prediktori	Preddiplomski studij		Diplomski studij	
	Korak 1 β	Korak 2 β	Korak 1 β	Korak 2 β
Spol	-.10	-.09	.19*	.18**
Dob	.58**	.58**	.65**	.64**
Socioekonomski status	-.04	-.07	-.04	-.03
Samoiskazano samootežavanje		.15		.02
Bihevioralno samootežavanje		.15*		-.05
Obrambeni pesimizam		.04		.02
R^2	.36	.42	.43	.43
Korigirani R^2	.34	.39	.42	.41
F	25.97**	16.44**	36.40**	18.06**
ΔR^2	.36	.06	.43	.00
ΔF	29.97**	4.18**	36.40**	.27

Legenda: β – standardizirani regresijski koeficijent; ** $p < .01$, * $p < .05$; R^2 - koeficijent determinacije; Korigirani R^2 - vrijednost koeficijenta determinacije korigirana za broj varijabli u modelu; F – vrijednost F-omjera; ΔR^2 - promjena vrijednosti koeficijenta determinacije; ΔF – promjena vrijednosti F-omjera;

Na skupini studenata preddiplomskih studija, kontrolne varijable objašnjavaju 36% varijance kriterija duljine studiranja, pri čemu samo dob ima statistički značajan beta koeficijent ($\beta=.58, p<.01$). Skup prediktorskih varijabli uveden u drugom koraku objašnjava dodatnih 6% varijance kriterija duljina studiranja na ovoj skupini studenata, pri čemu je samo bihevioralno samootežavanje imalo statistički značajan samostalan doprinos u objašnjenju varijance kriterija ($\beta=.15, p<.05$). Nakon uvođenja varijabli samoiskazanog i bihevioralnog samootežavanja te obrambenog pesimizma, dob i dalje ostaje značajan prediktor.

Na skupini studenata diplomskih studija kontrolne varijable objašnjavaju 43% varijance kriterija duljina studiranja, pri čemu statistički značajne beta koeficijente imaju varijable dob ($\beta=.65$, $p<.01$) i spol ($\beta=.19$, $p<.01$). Nakon uvođenja skupa prediktorskih varijabli u drugom koraku, dob i spol ostaju značajni prediktori, dok nove varijable u ovom modelu statistički značajno ne doprinose objašnjenju varijance kriterija duljine studiranja.

Rezultati hijerarhijskih regresijskih analiza za kriterij prosjek ocjena za obje skupine studenata prikazani su u tablici 6. Na skupini studenata preddiplomskih studija kontrolne varijable nemaju statistički značajan doprinos u objašnjenju kriterija prosjeka ocjena. Uvođenjem skupa prediktorskih varijabli postotak objašnjene varijance raste na 11%, pri čemu je samo bihevioralno samootežavanje statistički značajan prediktor ($\beta=-.24$, $p<.01$) prosjeka ocjena.

U predikciji kriterija prosjeka ocjena kod studenata diplomskih studija, kontrolne varijable se nisu pokazale kao statistički značajni prediktori. Skup prediktorskih varijabli uveden u drugom koraku također nema statistički značajan doprinos u objašnjenju varijance prosjeka ocjena.

Tablica 6

Rezultati hijerarhijskih regresijskih analiza pri predikciji kriterija prosjek ocjena na skupinama studenata preddiplomskih i diplomskih studija

Prediktori	Preddiplomski studij		Diplomski studij	
	Korak 1 β	Korak 2 β	Korak 1 β	Korak 2 β
Spol	.15	.13	.13	.10
Dob	-.04	-.04	-.12	-.14
Socioekonomski status	-.05	-.01	-.12	-.13
Samoiskazano samootežavanje		-.10		-.02
Bihevioralno samootežavanje		-.24**		-.18
Obrambeni pesimizam		-.01		-.00
R^2	.03	.11	.05	.08
Korigirani R^2	.01	.07	.03	.04
F	1.42	2.68*	2.47	2.11
ΔR^2	.03	.08	.05	.03
ΔF	1.42	3.84*	2.47	1.73

Legenda: β – standardizirani regresijski koeficijent; ** $p < .01$, * $p < .05$; R^2 - koeficijent determinacije; Korigirani R^2 - vrijednost koeficijenta determinacije korigirana za broj varijabli u modelu; F – vrijednost F-omjera; ΔR^2 - promjena vrijednosti koeficijenta determinacije; ΔF – promjena vrijednosti F-omjera;

Rasprava

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati predviđaju li temeljna samoevaluacija, ciljne orijentacije i eksternalna orijentacija korištenje strategija samootežavanja i obrambenog pesimizma kod hrvatskih studenata. Također, cilj je bio provjeriti predviđaju li te strategije akademske ishode. Kako bismo odgovorili na istraživačke probleme, najprije smo provjerili Pearsonove koeficijente korelacije, a zatim proveli hijerarhijske regresijske analize za svaki kriterij posebno.

Prvi problem bio je provjeriti predviđaju li temeljna samoevaluacija, ciljne orijentacije na zadatak, na izvedbu i na izbjegavanje ulaganja truda te eksternalna orijentacija korištenje samoiskazanog i bihevioralnog samootežavanje te obrambenog pesimizma. Postavili smo tri hipoteze koje su djelomično potvrđene.

Prva istraživačka hipoteza odnosila se na doprinos prediktorskih varijabli temeljne samoevaluacije, ciljnih orijentacija na zadatak, na izvedbu i na izbjegavanje truda i eksternalne orijentacije u objašnjavanju samoiskazanog samootežavanja. Rezultati su pokazali da kontrolne varijable spol, dob i socioekonomski status, uvedene u prvom koraku, nisu imale samostalan statistički značajan doprinos u objašnjenju kriterija. Nakon uvođenja skupa prediktorskih varijabli postotak objašnjene varijance kriterija iznosio je 51%, pri čemu su sve varijable osim ciljne orijentacije na zadatak imale statistički značajan doprinos. Naj snažniji prediktor iz ovog skupa varijabli bila je temeljna samoevaluacija. Ovaj nalaz je posebno zanimljiv jer skoro pa ne postoje istraživanja koja se bave odnosom ove varijable i strategija samootežavanja. Temeljna samoevaluacija predstavlja osnovnu procjenu vlastite vrijednosti, kompetencija i sposobnosti (Judge i sur., 2003). Smatra se da su osobe s visokom temeljnom samoevaluacijom dobro prilagođene i samopouzdanе te pozitivno procjenjuju vlastitu vrijednost. Situacije u kojima postoji mogućnost neuspjeha percipiraju kao izazov te će u skladu s tim upravljati svojim ponašanjem zbog visoke samoefikasnosti koja se nalazi u podlozi ovog konstrukta. Nadalje, vjeruju da imaju kontrolu i da mogu utjecati na uspjeh i neuspjeh zbog pripisivanja primarne uzročnosti internalnim faktorima. Također su smirene i staložene te imaju povoljnu sliku o sebi. Prema tome, nije iznenađujuće da studenti s višom temeljnom samoevaluacijom imaju manju potrebu koristiti strategije za

zaštitu vlastite vrijednosti kada se nađu u situacijama u kojima postoji vjerojatnost neuspjeha, u odnosu na studente s nižom razinom temeljne samoevaluacije.

Nalazi ranijih istraživanja koja su se bavila osobinama koje se nalaze u podlozi temeljne samoevaluacije pokazuju da su generalna i specifična vjerovanja o sebi koja odražavaju visoko samopoštovanje i visoku samoeфикаsnost negativno povezana s izvještajima o postojanju samootežavajućih prepreka (Martin i Brawley, 2002) Arazzini Stewart i De George-Walker (2014) također su pokazale da osobe s nižom razinom samoeфикаsnost češće koriste strategije samootežavanja u odnosu na osobe s višom razinom samoeфикаsnosti, ali da je eksternalni lokus kontrole pozitivno povezan s ovom strategijom. Pored toga Akin (2011) je pronašao da eksternalni lokus kontrole predviđa korištenje samootežavanja, a rezultati ovog istraživanja pokazali su da studenti s višom eksternalnom orijentacijom češće izvještavaju o preprekama kao što su ispitna anksioznost, fizički simptomi, isticanje težine zadatka i sl., od studenata s nižom razinom eksternalne orijentacije. Pozitivno samovrednovanje, percepcija kontrole nad situacijom i vjerovanje u vlastitu sposobnost izvođenja ponašanja na adekvatan način doprinose pozitivnoj procjeni vlastite vrijednosti i time smanjuju vjerojatnost korištenja samootežavajućih strategija.

Ciljna orijentacija na zadatak nije bila statistički značajan prediktor korištenja samoiskazanog samootežavanja. Ovaj nalaz nije u skladu s našim očekivanjem i ranijim istraživanjima koja su pokazala da osobe usmjerene na savladavanje zadatka i stjecanje znanja nisu sklone izvještavati o postojanju prepreka koje bi mogle interferirati s uspješnom izvedbom (Del Mar Ferradas i sur., 2016; Midgley i Urđan, 1995; Martin i sur., 2001). Ipak, prilikom provjere interkorelacija među varijablama dobivena je značajna povezanost ove ciljne orijentacije i samoiskazanog samootežavanja. Moguće je da u skupu prediktorskih varijabli samostalan doprinos ove ciljne orijentacije u objašnjenju kriterija nije bio statistički značajan zbog doprinosa ostalih prediktora s kojima je ova ciljna orijentacija statistički značajno povezana. Međutim, kako bi se utvrdio potencijalni medijacijski utjecaj neke od prediktorskih varijabli potrebno je provesti dodatne analize.

Rezultati su pokazali da je ciljna orijentacija na izvedbu bila statistički značajan prediktor korištenja samoiskazanog samootežavanja. Ovaj nalaz potvrđuje našu

pretpostavku te je u skladu s nalazima ranijih istraživanja (Martin i sur., 2001). Studenti orijentirani na izvedbu nastoje pokazati svoje sposobnosti pred drugima i biti bolji od drugih. U situacijama kada procjene mogućnost neuspjeha, koji može negativno utjecati na doživljaj vlastitih sposobnosti te na percepciju vlastite vrijednosti, spremni su koristiti strategije samootežavanja. Izvještavanje o postojanju prepreka kao što su stres i fizički simptomi omogućuje im upravljanje atribucijama drugih ljudi, ali i samozaštitu u slučaju neuspjeha.

Beta koeficijent ciljne orijentacije na izbjegavanje ulaganja truda pokazuje da je ova ciljna orijentacija imala malen, ali značajan doprinos u objašnjenju kriterija samoiskazanog samootežavanja. Dobiveni nalaz nije potvrdio naša očekivanja te nije u skladu s nalazima ranijih istraživanja koja su pokazala da usmjerenost na izbjegavanje truda ne predviđa korištenje samoiskazanog samootežavanja (Del Mar Ferradas i sur., 2016). Osobe usmjerene na izbjegavanje truda nastoje izbjeći evaluativne situacije što je u akademskom okruženju skoro pa nemoguće. Kada se ipak nađu u takvim situacijama, moguće je da će izvještavati o postojanju prepreka i tako zaštitili vlastitu vrijednost u slučaju neuspjeha.

Druga istraživačka hipoteza odnosila se na predikciju bihevioralnog samootežavanja na temelju istog skupa prediktorskih varijabli. Jedina razlika je da smo u ovom slučaju predvidjeli da će ciljna orijentacija na izbjegavanje truda biti statistički značajan prediktor korištenja bihevioralnog samootežavanja. Hijerarhijska regresijska analiza je pokazala da kontrolne varijable zajednički objašnjavaju 3% varijance kriterija, pri čemu je jedino varijabla spol imala statistički značajan doprinos. Ovaj rezultat nije iznenađujući s obzirom na pregled drugih empirijskih nalaza koji sugeriraju da su muškarci u odnosu na žene skloniji koristiti bihevioralne strategije samootežavanja. Hirt i sur. (1991) u svom eksperimentu su pokazali da muškarci i žene podjednako koriste samoiskazano samootežavanje, dok samo muškarci odabiru i bihevioralne prepreke ako su im dostupne. Moguće je da su muškarci spremniji preuzeti rizik koji sa sobom nosi bihevioralno samootežavanje (Hip-Fabek, 2004), dok Midgley i Urdan (1995) pretpostavljaju da muškarci imaju snažniju potrebu štititi sliku o vlastitim sposobnostima te se zbog toga češće upuštaju u korištenje različitih bihevioralnih prepreka bez obzira na posljedice koje one mogu imati.

Nakon uvođenja prediktorskih varijabli u drugom koraku doprinos spola u objašnjenju bihevioralnog samootežavanja se smanjio, ali je i dalje ostao značajan. Prediktorske varijable uvedene u drugom koraku objašnjavaju dodatnih 36% varijance kriterija, pri čemu je ciljna orijentacija na izbjegavanje ulaganja truda imala najveći samostalan doprinos. Ovaj nalaz je potvrdio našu pretpostavku te je u skladu s dosadašnjim istraživanjima koja pokazuju da će studenti koji su usmjereni na izbjegavanje ulaganja truda češće koristiti samootežavajuća ponašanja u odnosu na studente kojima to nije primarna motivacija (Del Mar Ferradas i sur., 2016). Međutim, suprotno našim očekivanjima beta koeficijent ciljne orijentacija na izvedbu u predikciji bihevioralnog samootežavanja bio je negativan. Ovaj rezultat nam govori da studenti motivirani prezentacijom vlastitih sposobnosti neće postavljati prepreke koje bi mogle interferirati s ostvarenjem uspjeha. Moguće objašnjenje je da se studenti koji su zabrinuti kako će ih drugi percipirati zapravo ne žele upuštati u rizična ponašanja koja povećavaju vjerojatnost neuspjeha. Osobe orijentirane na izvedbu vjeruju da je uspjeh rezultat sposobnosti, a ne ulaganja truda. Prema tome svaki uspjeh za njih predstavlja povoljnu prezentaciju sposobnosti. Osim toga ove osobe nastoje biti bolje od drugih te su motivirani ekstrinzičnim nagradama (Dweck i Leggett, 1988), pa je moguće da studenti neće koristiti bihevioralno samootežavanje jer time povećavaju vjerojatnost neuspjeha koji narušava njihovu samoprezentaciju i otežava put do ostvarenja višeg prosjeka ocjena. Ovakvo objašnjenje u skladu je s pretpostavkom Dwecka i Leggeta (1998) koji smatraju da se ista ciljna orijentacija može manifestirati na različite načine.

Temeljna samoevaluacija se pokazala kao statistički značajan prediktor i za kriterij bihevioralnog samootežavanja. Studenti s višom temeljnom samoevaluacijom rjeđe će stvarati prepreke koje mogu negativno utjecati na ostvarenje uspjeha u odnosu na studente s nižom temeljnom samoevaluacijom. Visoka temeljna samoevaluacija odraz je visokog samopoštovanja, generalne samoefikasnosti, emocionalne stabilnosti i internalnog lokusa kontrole (Judge i sur., 2003). Ove osobine ujedno su i osobni resursi koji pomažu pojedincima u suočavanju sa zahtjevnim i važnim situacijama kao što su situacije provjera kompetencija. Moguće je da će zbog toga studenti s višom temeljnom samoevaluacijom biti manje angažirani oko stvaranja prepreka koje bi objasnile potencijalni neuspjeh, u odnosu na studente s nižom temeljnom situacijom. Eksternalna orijentacija je imala statistički značajan doprinos u objašnjenju varijance kriterija

bihevioralnog samootežavanja. Međutim, iz tablice 2 možemo vidjeti da su ove dvije varijable u približno nultoj korelaciji iz čega možemo zaključiti da je eksternalna orijentacija supresor varijabla. Ona nema izravan utjecaj na predikciju kriterija, ali doprinosi povećanju ukupne objašnjene varijance bihevioralnog samootežavanja.

Treća istraživačka hipoteza odnosila se na predikciju obrambenog pesimizma na temelju sve tri ciljne orijentacije, temeljne samoevaluacije i eksternalne orijentacije. Kontrolne varijable nisu imale statistički značajan doprinos u objašnjenju kriterija obrambenog pesimizma. Uvođenjem prediktorskih varijabli, u drugom koraku regresijske analize, postotak objašnjene varijance kriterija raste na 33%. Međutim, samo je temeljna samoevaluacija imala statistički značajan doprinos u objašnjenju ovog kriterija. Kao i u slučaju strategija samootežavanja, u literaturi nisu pronađeni nalazi koji nam pružaju informacije o odnosu ovih dviju varijabli. Slično kao i u slučaju strategija samootežavanja, moguće je da je ovaj nalaz rezultat odnosa osobina u podlozi temeljne samoevaluacije i obrambenog pesimizma (Lee, Bong i Kim, 2014). Zbog pozitivne evaluacija vlastite vrijednosti i efikasnijeg suočavanja s teškoćama, studenti s visokom temeljnom samoevaluacijom će percipirati višu kontrolu nad zadacima, češće koristiti ponašanja koja doprinose ostvarenju uspjeha i u skladu s tim imati pozitivnija očekivanja u odnosu na studente s niskom temeljnom samoevaluacijom.

Niti jedna ciljna orijentacija nije bila statistički značajno povezana s obrambenim pesimizmom. Ranija istraživanja pokazala su negativnu povezanost orijentacije na zadatak i obrambenog pesimizma, te pozitivnu povezanost ove strategije i orijentacija na izvedbu i na izbjegavanje ulaganja truda (Del Mar Ferradas Canedo i sur., 2018; Martin i sur., 2001). Iako eksternalna orijentacija nije bila statistički značajan prediktor obrambenog pesimizma, iz tablice 2 možemo vidjeti da su ove dvije varijable statistički značajno povezane. Također, vidimo da je eksternalna orijentacija u statistički značajnoj negativnoj korelaciji i s temeljnom samoevaluacijom. Moguće je da eksternalna orijentacija nije bila statistički značajan prediktor, unatoč statistički značajnoj povezanosti s kriterijem, radi doprinosa temeljne samoevaluacije u objašnjenju varijance kriterija. Naime, temeljna samoevaluacija je konstrukt kojemu se u podlozi, između ostalih konstrukata, nalazi i lokus kontrole. Postoji mogućnost da ove dvije varijable objašnjavaju približno sličan dio varijance obrambenog pesimizma, pri

čemu je temeljna samoevaluacija snažnije povezana s kriterijem. Ovaj nalaz, kao i nepovezanost ciljnih orijentacija s kriterijem, nisu potvrdili postavljenu hipotezu.

Drugi istraživački problem bio je ispitati predviđaju li strategije samootežavanja i obrambeni pesimizam duljinu studiranja i ukupni prosjek ocjena studenata kod tri skupine studenata. Međutim, iz analize rezultata je izostavljena skupinu studenata integriranih studija jer rezultati dobiveni na toj skupini i na skupinama preddiplomskih i diplomskih studija ne bi bili usporedivi zbog velike razlike u veličini skupina.

Pretpostavili smo da će bihevioralno samootežavanje predviđati duljinu studiranja. Za kriterij duljina studija se pokazalo da kontrolne varijable spol, dob i socioekonomski status zajednički objašnjavaju značajan dio varijance kriterija kod obje skupine studenata i to 36% varijance kriterija kod preddiplomskih studija te 43% varijance kod diplomskih studija, pri čemu je varijabla dob imala statistički značajan doprinos u objašnjenju kriterija kod studenata preddiplomskih studija, dok je kod studenata diplomskih studija, pored varijable dobi, i varijabla spol bila statistički značajan prediktor. Interpretaciji ovih rezultata treba pristupiti s oprezom zbog kolinearnosti dobi i duljine studiranja. Naime, očekivano je da studenti koji dulje studiraju imaju više godina. Prediktorske varijable, samoiskazano i bihevioralno samootežavanje te obrambeni pesimizam objašnjavaju dodatnih 6% varijance kriterija duljine studiranja kod preddiplomskih studija, pri čemu je samo bihevioralno samootežavanje imalo statistički značajan doprinos u objašnjenju varijance kriterija povrh varijable dobi. Kod diplomskih studija, prediktorske varijable nisu imale statistički značajan doprinos, dok su kontrolne varijable i dalje ostale statistički značajni prediktori. Dobiveni rezultati djelomično potvrđuju našu hipotezu jer se pokazalo da korištenje bihevioralnih prepreka doprinosi duljem studiranju, ali samo kod studenata preddiplomskih studija. Jedna od bihevioralnih samootežavajućih prepreka koje studenti koriste je akademsko odugovlačenje (Ferri i Tice, 2000) koje ima negativne posljedice kao što su manje zadovoljstvo životom i sobom kao studentom te slabiji prosječni uspjeh i duže studiranje praćeno u pet godina (Živčić-Bećirević, Smojver-Ažić i Dorčić, 2014). Pored toga, bihevioralno samootežavanje podrazumijeva i stvaranje drugih prepreka kao što su nedovoljno ulaganje truda (Frankel i Snyder, 1978; prema Leary i Shepperd, 1986), izbor rada u nepovoljnom okruženju (Rhodewald i Davison, 1984;

prema Leary i Shepperd, 1986), i slična otežavajuća ponašanja. Takav način pristupanju akademskim zadacima može imati negativne posljedice koje studentima otežavaju izvršavanje akademskih obaveza u za to predviđenom roku.

Predvidjeli smo da će studenti koji češće koriste bihevioralno samootežavanje imati niži prosjek ocjena u odnosu na studente koji rjeđe koriste ovu strategiju. Kontrolne varijable nisu imale statistički značajan doprinos u objašnjenju kriterija prosjeka ocjena. Samoiskazano i bihevioralno samootežavanje te obrambeni pesimizam objašnjavaju 11% varijance kriterija kod studenata preddiplomskih studija, pri čemu je samo bihevioralno samootežavanje bilo statistički značajan prediktor. Kod studenata diplomskih studija skup prediktorskih varijabli nije imao značajan doprinos u objašnjenju varijance prosjeka ocjena. Možemo reći da ovaj nalaz nije u potpunosti u skladu s ranijim istraživanjima koja sustavno pokazuju da je korištenje samootežavanja povezano s nižim prosjekom ocjena (Schwinger i sur., 2014). Međutim, u ovom istraživanju smo napravili distinkciju između samoiskazanog i bihevioralnog samootežavanja što nije bio slučaj u većini istraživanja koja su bila uključena u meta-analizu Schwingera i suradnika (2014) što je moglo doprinijeti neslaganju rezultata našeg i ranijih istraživanja.

Zanimljivo je da bihevioralno samootežavanje predviđa akademske ishode kod studenata preddiplomskih studija, ali ne i kod studenata diplomskih studija. Moguće objašnjenje ovog nalaza je kraće trajanja diplomskog studija, drugačiji studijski program, ali i potencijalno drugačiji koncepti provjera kompetencija. Također, prelazak na višu razinu obrazovanja mogao je utjecati na doživljaj akademskih obaveza, a moguće je da su studenti kroz raniju razinu obrazovanja naučili kako ostvariti uspjeh i ispuniti akademske zadatke na vrijeme čak i uz korištenje samootežavajućih ponašanja. Kada je u pitanju predikcija duljine studiranja, do razlika u rezultatima moglo je doći i zbog toga što smo pri operacionalizaciji duljine studija kod diplomskih studija uzimali u obzir i vrijeme koje su proveli studirajući na preddiplomskim studijima.

Metodološka ograničenja i praktične implikacije

Pri tumačenju rezultata ovog istraživanja, u obzir treba uzeti i njegove nedostatke. U istraživanju je korišten korelacijski nacrt iz čega ne možemo zaključivati o uzročno-posljedičnim vezama, već samo o odnosima varijabli. Dobivene odnose treba

interpretirati s oprezom jer se korišteni instrumenti temelje na samoprocjenama koje su samo indikatori stvarnog ponašanja. Mogućnost generalizacije dobivenih rezultata je ograničena jer su 56% sudionika ovog istraživanja bili studenti koji studiraju u Zagrebu. Također, većina uzorka činile su žene (73%). Istraživanje je provedeno *online* što nam je omogućilo da dođemo do velikog broja sudionika različitih studija te je osiguralo visoku anonimnost. Međutim, ova metoda ima brojne nedostatke kao što su odustajanje i djelomični odgovori, nepažljivo davanje odgovora zbog karakteristika tehnologija putem kojih se ova metoda provodi, ali i zbog velikog broja *online* istraživanja kojima je studentska populacija izložena. S obzirom na to da je upitniku korištenom u ovom istraživanju mogao pristupiti velik broj ljudi, ne možemo sa sigurnošću tvrditi da su svi sudionici u ovom istraživanju bili studenti. Jedan od značajnijih nedostataka ovog istraživanja je operacionalizacija duljine studiranja na temelju koje su sudionici mogli prepoznati cilj istraživanja i davati neistinite odgovore. Potencijalni nedostatak ovog istraživanja je i korišteni upitnik obrambenog pesimizma koji je za potrebe ovog istraživanja preveden s engleskog jezika, pri čemu je moglo doći do gubitka informacija koje bi dobili da je upitnik sastavljen na hrvatskom govornom području. U budućim istraživanjima treba uzeti u obzir ove nedostatke i pokušati ih izbjeći korištenjem različitih metoda i nacrti istraživanja koji će biti primijenjeni na ujednačenim uzorcima iz različitih populacija. Također, potrebna je uvesti drugačiju operacionalizaciju duljine studiranja te provjeriti psihometrijske karakteristike upitnika obrambenog pesimizma na različitim uzorcima. Pored toga, zanimljivo bi bilo provjeriti predviđaju li samootežavanje i obrambeni pesimizam i druge akademske ishode kao što su zadovoljstvo studijem, studentska angažiranost, odustajanje od studija ili promjena studija i sl.

Najznačajniji nalaz ovog istraživanja je povezanost temeljne samoevaluacije i strategija za zaštitu vlastite vrijednosti. Iako su osobine koje se nalaze u podlozi temeljne samoevaluacije, relativno stabilne, moguće ih je oblikovati intenzivnim i neprekidnim okolinskim utjecajima (McCrae, 2002; prema Judge, 2004) posebno kada je riječ o specifičnim vjerovanjima o sebi. Nadalje, u ovom istraživanju po prvi put je korišten upitnik obrambenog pesimizma (Norem, 2001; prema Lim, 2009) u hrvatskom govornom području i to u svrhu istraživanja korištenja strategije obrambenog pesimizma koji je minimalno istraživao kod nas. Također, pregledom literature smo

ustvrdili da postoji ograničen broj istraživanja na hrvatskoj populaciji koja se bave strategijama samootežavanja pogotovo kada je riječ o istraživanjima na uzorku studenata.

Zaključak

Sve prediktorske varijable, osim ciljne orijentacije na zadatak predviđaju korištenje samoiskazanog i bihevioralnog samootežavanja. U predikciji samoiskazanog samootežavanja temeljna samoevaluacija bila je najsnažniji prediktor, dok je u predikciji bihevioralnog samootežavanja najsnažniji prediktor bila ciljna orijentacija na izbjegavanje ulaganja truda. Dobiveni rezultati sugeriraju da viša temeljna samoevaluacija predviđa rjeđe korištenje strategija samootežavanja. Također, pokazalo se da studenti orijentirani na izvedbu i na izbjegavanje ulaganja truda češće izvještavaju o postojanju prepreka koje mogu poslužiti kao valjano opravdanje za neuspjeh, dok studenti koji ulažu minimalan trud u izvedbu češće koriste i ponašajne prepreke, u odnosu na studente kojima to nije primarna motivacija.

Nadalje, rezultati su pokazali da je u skupu prediktorskih varijabli jedino temeljna samoevaluacija bila statistički značajan prediktor korištenja obrambenog pesimizma u akademskim situacijama. Studenti s nižom temeljnom samoevaluacijom češće će percipirati nedostatak kontrole nad situacijom i imati negativna očekivanja o ishodima u odnosu na studente s višom temeljnom samoevaluacijom.

U predikciji duljine studiranja, povrh dobi, bihevioralno samootežavanje bilo je statistički značajan prediktor kod studenata preddiplomskih studija. Kod studenata diplomskih studija dob i spol su bili značajni prediktori ovog kriterija. U predikciji prosjeka ocjena samo je bihevioralno samootežavanje imalo statistički značajan doprinos u objašnjenju varijance kriterija kod skupine studenata preddiplomskih studija. Rezultati sugeriraju da će studenti koji češće koriste samootežavajuća ponašanja dulje studirati i imati niži prosjek ocjena u odnosu na studente koji rjeđe koriste takva ponašanja.

LITERATURA

- Akin, A. (2011). Academic Locus of Control and Self-Handicapping. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 30, 812-816.
- Arazzini Stewart, M. i De George-Walker, L. (2014). Self-handicapping, perfectionism, locus of control and self-efficacy: A path model. *Personality and Individual Differences*, 66, 160-164.
- Bar-Tal, D. i Bar-Zohar, Y. (1977). The Relationship between Perception of Locus of Control and Academic Achievement. *Contemporary Educational Psychology*, 2, 181-199.
- Berglas, S. i Jones, E. E. (1978). Drug choice as a self-handicapping strategy in response to noncontingent success. *Journal of Personality and Social Psychology*, 36(4), 405-417.
- Bezinović, P. (1990). Skala eksternalnosti. U N. Anić (Ur.), *Praktikum iz kognitivne i bihevioralne terapije III* (str. 155-157). Zagreb: Društvo psihologa Hrvatske.
- Bipp, T., Kleingeld, A., van den Tooren, M., i Schinkel, S. (2015). The effect of self-set grade goals and core self-evaluations on academic performance: a diary study. *Psychological Reports*, 117(3), 917-930.
- Burić, I. i Sorić, I. (2011). Pozitivne emocije u ispitnim situacijama – doprinosi učeničkih ciljnih orijentacija, voljnih strategija i školskog postignuća. *Suvremena psihologija*, 14(2), 183-199.
- Burušić, J. i Brajša Žganec, A. (2005). Odnos samohendikepiranja, samopoštovanja i jasnoće pojma o sebi. *Psihologijske teme*, 14, 83-90.
- Cantor, N. i Norem, J. K. (1989). Defensive pessimism and stress and coping. *Social Cognition*, 7(2), 92-112.
- Chobra, C., Was, C. A. i Isaacson, R. M. (2012). Individual differences in academic identity and self-handicapping in undergraduate college students. *Individual Differences Research*, 10(2), 60-68.
- Covington, M. V. (1984). The self-worth theory of achievement motivation: Findings and implications. *The Elementary School Journal*, 85(1), 4-20.
- Deppe, R. K. i Harackiewicz, J. M. (1996). Self-handicapping and intrinsic motivation: Buffering intrinsic motivation from the threat of failure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(4), 868-876.

- Del Mar Ferradas, M., Freire, C., Valle, A., Nunez, J. C., Reguerio, B., Vallejo, G. (2016). The relationship between self-esteem and self-worth protection strategies in university students. *Personality and Individual Differences*, 88, 236-241.
- Del Mar Ferradas Canedo, M., Freire Rodriguez, C., Regueiro Fernandez, B., Velle Arias, A. (2018). Defensive pessimism, self-esteem and achievement goals: A person-centered approach. *Psicothema*, 30(1), 53-58.
- Dweck, C.S. i Leggett, E.L. (1988). A social-cognitive approach to motivation and personality. *Psychological Review*, 95, 256-273.
- Feick, D. L. i Rhodewalt, F. (1997). The Double-edged sword of self-handicapping: discounting, augmentation, and the protection and enhancement of self-esteem. *Motivation and Emotion*, 21(2), 147-163.
- Ferarri, J. R. i Tice, D. M. (2000) Procrastination as a self-handicap for men and women: a task-avoidance strategy in a laboratory setting. *Journal of Research in Personality* 34, 73–83.
- Grant, H., Dweck, C. S. (2003). Clarifying achievement goals and their impact. *Journal of Personality and Social Psychology*, 85(3), 541-553.
- González-Torres, M. C. i Torrano, F. (2008). Methods and instruments for measuring self-regulated learning. U A. Valle i J. C. Nunez (Ur.), *Handbook of Instructional Resources i Applications* (str. 201-219). New York: Nova Science Publishers, Inc.
- Harris, R. N. i Snyder, C. R. (1986). The role of uncertain self-esteem in self-handicapping. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(2), 451-458.
- Hip-Fabek, I. (2004). *Utjecaj korištenja strategija samohendikepiranja na stvaranje dojma o sebi*. Magistarski rad. Zagreb: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.
- Hirt, E. R., Deep, R. K. i Gordon, L. J. (1991). Self-Reported Versus Behavioral Self-Handicapping: Empirical Evidence for a Theoretical Distinction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(6), 981-991.
- Jones, E. E. i Berglas, S. (1978). Control of attributions about the self through self-handicapping strategies: The appeal of alcohol and the role of anderachievement. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 4(2), 200-206.
- Judge, T. A., Erez, A., Bono, J. E. i Thoresen, C. J. (2003). The core self-evaluations scale: development of a measure. *Personnel Psychology*, 56, 303–331.
- Judge, T. A., Van Vianen, A. E. M. i De Pater, I. E. (2004). Emotional Stability, Core Self-Evaluations, and Job Outcomes: A Review of the Evidence and an Agenda for Future Research, *Human Performance*, 17(3), 325-346.
- Kaplan, A. i Maehr (2007). The contributions and prospect of goal orientation theory. *Educational Psychology Review*, 19, 141-184.

- Koludrović, M., Bubić, A. i Reić Ercegovac, I. (2014). Self-efficacy and achievement goals as predictors of high-school students' academic performance. *Školski vjesnik*, 64(4), 579-602.
- Leary, M. R. i Shepperd, J. A. (1986). Behavioral self-handicaps versus self-reported self-handicaps: a conceptual note. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51, 1265 - 1268.
- Lee, J., Bong, M. i Kim, S. (2014). Interaction between task values and self-efficacy on maladaptive achievement strategy use. *Educational Psychology*, 34(5), 538-560.
- Lim, L. (2009). A two-factor model of defensive pessimism and its relations with achievement motives. *The Journal of Psychology*, 143, 318-336.
- Lončarić, D. (2014). *Motivacija i strategije samoregulacije učenja: teorija, mjerenje i primjena*.
https://bib.irb.hr/datoteka/791889.Loncaric_Motivacija_Samoregulacija_Ucenje_e_knjiga_3.pdf
- Martin, A. J. (1998). *Self-handicapping and defensive pessimism: predictors and consequences from a self-worth motivation perspective*. Neobjavljena doktorska disertacija. Sydney: University of Western Sydney. Preuzeto s <http://handle.uws.edu.au:8081/1959.7/587>
- Martin, A. J., Marsh, H. W. i Debus, R. L. (2001). Self-handicapping and defensive pessimism: Exploring a model of predictors and outcomes from a self-protection perspective. *Journal of Educational Psychology*, 93(1), 87-102.
- Martin, K. A. i Brawley, L. R. (2002). Self-handicapping in physical achievement settings: The contributions of self-esteem and self-efficacy. *Self and Identity*, 1, 337-351.
- Maatta, S., Stattin, H., & Nurmi, J. E. (2002). Achievement strategies at school: Types and correlates. *Journal of Adolescence*, 25, 31-46.
- McCrea, S. M. i Hirt, E.R. (2001). The role of ability judgments in self-handicapping. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 27, 1378-1389.
- Midgley, C. i Urdana, T. (1995). Predictors of middle school students' use of self-handicapping strategies. *Journal of early adolescence*, 15(4), 389-411.
- Midgley, C. i Urdana, T. (2001). Academic self-handicapping: what we know, what more there is to learn. *Educational Psychology Review*, 13, 115-138.
- Midgley, C., Arunkumar, R. i Urdan, T.C. (1996). "If I don't do well tomorrow, there's a reason": Predictors of adolescents' use of self-handicapping strategies. *Journal of Educational Psychology*, 88, 423-434.
- Miškulin, N. (2015). *Povezanost ciljnih orijentacija s pristupima učenju i akademskim uspjehom*. Neobjavljeni diplomski rad. Osijek: Odsjek za psihologiju Sveučilišta J.J. Strossmayera u Osijeku.

- Nikčević-Milković, A., Jerković, A. i Biljan, E. (2013). Povezanost komponenti samoregulacije učenja sa školskim uspjehom i zadovoljstvo školom kod učenika osnovnoškolske dobi. *Napredak*, 155(4), 375-398.
- Nicholls, J. G., Patashnick, M. i Nolen, S. (1985). Adolescents' Theories of Education. *Journal of Educational Psychology*, 77, 683-692.
- Norem, J. (2001). Defensive pessimism, optimism and pessimism. U E. C. Chang (Ur.), *Optimism and pessimism: Implications for theory, research and, practice* (str. 77-100). Washington, DC: American Psychological Association.
- Norem, J. K., i Cantor, N. (1986a). Anticipating and post hoc cushioning strategies: Optimism and defensive pessimism in 'risky' situations. *Cognitive Therapy and Research*, 10, 347-362.
- Norem, J., i Cantor, N. (1986b). Defensive pessimism: Harnessing anxiety as motivation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51, 1208-1217.
- Norem, J. K., i Illingsworth, K. S. S. (1993). Strategy-dependent effects of reflecting on self and tasks: Some implications of optimism and defensive pessimism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 65, 822-835.
- Norem, J. K., i Illingsworth, K. S. S. (2004). Mood and performance among defensive pessimists and strategic optimists. *Journal of Research in Psychology*, 38, 351-366.
- Oberle, K. (1991.). A decade of research in locus of control: What have we learned? *Journal of Advanced Nursing*, 16, 800-806.
- Petz, B. (1997) *Osnove statističke metode za nematematičare*. Naklada Slap: Jastrebarsko.
- Rhodewalt, F. i Jones, E. E. (1982). The self-handicapping scale. Princeton, NJ: Princeton University.
- Rijavec, M., i Brdar, I. (2002). Coping with school failure and self-regulated learning. *European Journal of Psychology of Education*, 12 (2), 177-194.
- Ross, S.R., Canada, K. E. i Rausch, M. K. (2002). Self-handicapping and the Five Factor Model of personality: mediation between Neuroticism and Conscientiousness. *Personality and Individual Differences*, 32, 1173-1184.
- Schwinger, M., Wirthwein, L., Lemme, G. i Steinmayr, R. (2014). Academic Self-Handicapping and Achievement: A Meta-Analysis. *Journal of Educational Psychology*, 106 (3), 744-761.
- Shepperd, J. A. i Arkin, R. M. (1989). Self-handicapping: The moderating roles of public self-consciousness and task importance. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 15(2), 252-265.
- Stanišak-Pilatuš, I., Jurčec, L. i Rijavec, M. (2013). Ciljne orijentacije u učenju: Dobne i spolne razlike i povezanost sa školskim uspjehom. *Napredak*, 154(4), 473-491.

- Urdan, T. (2004). Predictors of academic self-handicapping and achievement: Examining achievement goals, classroom goal structures, and culture. *Journal of Educational Psychology, 96*, 251-264.
- Vizek Vidović, V., Rijavec, M., Vlahović Štetić, V. i Miljković, D. (2003). *Psihologija obrazovanja*. Zagreb: IEP – Vern.
- Zuckerman, M., Tsai, F. F. (2005). Costs of self-handicapping. *Journal of Personality, 73*(2), 411-442.
- Zuckerman, M., Keiffer, S. C. i Knee, C. R. (1998). Consequences of self-handicapping: Effects on coping, academic performance, and adjustment. *Journal of Personality and Social Psychology, 74*(6), 1619-1628.
- Živčić-Bećirević I. Smojver-Ažić, S. i Dorčić, T. (2015). Odrednice odugovlačenja u akademskom okruženju. *Društvena istraživanja Zagreb 24*, 47-67

Prilozi

Prilog A

Upitnik obrambenog pesimizma (*Defensive Pessimism Questionnaire*; Norem, 2001;
prema Lim, 2009

Uputa

Sljedeće tvrdnje opisuju kako se studenti ponekad osjećaju i kako razmišljaju prilikom pripreme za neke važne situacije kao što su na primjer provjera znanja i seminarske prezentacije. Prilikom procjene koliko je pojedina tvrdnja točna za tebe na ljestvici od 1 do 7 (1 - uopće nije točno za mene, 7 – u potpunosti je točno za mene) molimo te da razmisliš kako se ti pripremaš i kako razmišljaš o **nadolazećim provjerama znanja, prezentacijama i sličnim situacijama**.

1.	Često očekujem najgore, iako ću vjerojatno dobro obaviti zadatak.	1	2	3	4	5	6	7
2.	Brinem kako će stvari ispasti.	1	2	3	4	5	6	7
3.	Pažljivo razmatram sve moguće ishode.	1	2	3	4	5	6	7
4.	Često brinem da neću biti sposoban/na provesti svoje namjere.	1	2	3	4	5	6	7
5.	Provodim puno vremena razmišljajući o stvarima koje bi mogle poći po zlu.	1	2	3	4	5	6	7
6.	Razmišljam kako ću se osjećati ako stvar loše završe.	1	2	3	4	5	6	7
7.	Pokušavam smisliti rješenje za slučaj da stvari krenu po zlu.	1	2	3	4	5	6	7
8.	Pazim na to da u situacijama, kao što su provjera znanja, seminarske prezentacije i sl., ne budem previše samopouzdan/na.	1	2	3	4	5	6	7
9.	Provodim puno vremena planirajući kad dolazi jedna takva situacija.	1	2	3	4	5	6	7
10.	Razmišljam kako ću se osjećati ako stvari završe dobro.	1	2	3	4	5	6	7
11.	U takvim situacijama više me brine hoću li ispasti smiješno, nego hoću li dobro obaviti zadatak.	1	2	3	4	5	6	7
12.	Razmatranje svega što bi moglo poći po zlu pomaže mi da se pripremim.	1	2	3	4	5	6	7

Prilog B

Rezultati Shapiro-Wilkovog testa provjere normaliteta distribucija i mjere asimetričnosti i zakrivljenosti distribucija za sve varijable korištene u istraživanju

Varijable	S-W test	<i>p</i>	<i>df</i>	Asimetričnost	<i>SEM</i>	Kurtičnost	<i>SEM</i>
Samoiskazano	-.99	.074	339	-.03	.13	-.36	.26
samootežavanje							
Bihevioralno	.98	.000	339	-.44	.13	-.08	.26
samootežavanje							
Obrambeni pesimizam	.98	.000	339	-.40	.13	-.23	.26
Temeljna samoevaluacija	.99	.119	339	.05	.13	-.13	.26
Orijentacija na zadatak	.97	.000	339	-.30	.13	-.50	.26
Orijentacija na izvedbu	.99	.004	339	.01	.13	-.35	.26
Orijentacija na	-.99	.003	339	-.06	.13	-.56	.26
izbjegavanje ulaganja truda							
Eksternalna orijentacija	.98	.000	339	-.16	.13	-.72	.26
Preddiplomski							
Duljina	.71	.000	145	2.35	.20	9.49	.40
Prosjek	.98	.100	142	.08	.20	-.59	.40
Diplomski							
Duljina	.81	.000	149	1.59	.20	4.19	.40
Prosjek	.96	.000	145	-.44	.20	-.36	.40
Integrirani							
Duljina	.81	.000	38	1.22	.38	1.19	.75
Prosjek	.98	.601	36	.02	.39	-.51	.77

Legenda: S-W test – rezultati Shapiro-Wilkovog testa; *p* – razina značajnosti; *df* – stupnjevi slobode; *SEM* – standardna pogreška

Prilog C

Aritmetičke sredine i standardne devijacije varijabli korištenih za odgovor na drugi problem

Varijable	Preddiplomski studij			Diplomski studij			Integrirani studij		
	<i>n</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>n</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>n</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Duljina studija	145	0.84	1.16	149	1.17	1.32	38	1.03	1.10
Prosjek ocjena	142	3.63	0.63	145	4.07	0.52	36	3.75	0.58
Samoiskazano samootežavanje	145	21.73	7.16	149	20.40	6.95	38	21.76	6.34
Bihevioralno samootežavanje	145	13.48	4.15	149	12.75	3.97	38	13.00	4.19
Obrambeni pesimizam	145	52.23	11.16	149	52.14	11.65	38	52.26	11.92

Legenda: *M* –aritmetička sredina; *SD* – standardna devijacija; *n* – broj sudionika u poduzorcima uključen u analizu rezultata